

Ekološka poljoprivreda u Europi i Hrvatskoj s osvrtom na stanje u voćarstvu

Organic agriculture in Europe and in Croatia with emphasis on pomology

Kristina Batelja Lodeta, J. Gugić, Z. Čmelik

SAŽETAK

Ekološka poljoprivreda je sustav poljoprivrednog gospodarenja koji teži etički prihvatljivoj, ekološki čistoj, socijalno pravednoj i gospodarski isplativoj poljoprivrednoj proizvodnji. Hrvatska ulazi u skupinu rijetkih europskih zemalja u kojima je ekološka poljoprivreda slabo i nedovoljno razvijena. Europska unija zakonski je regulirala ekološku poljoprivredu Uredbom EU br. 2092/91, u Hrvatskoj je zakonski regulirana tek 2001. godine Zakonom o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN br. 12/01) te 2010. godine novim Zakonom o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda (NN br. 139/10). Europska komisija preporučuje državama članicama maksimalnu potporu ovom vidu proizvodnje. Prema podacima MPRRR-a u 2009. godini od ukupnih površina u ekološkoj poljoprivredi 8,9% činili su voćnjaci (1264 ha) od čega su najzastupljeniji nasadi jabuka, krušaka, trešanja i šljiva. Jedan od značajnih, najvećih ograničavajućih čimbenika za razvoj ekološke poljoprivrede je nedovoljno razvijena tržišna infrastruktura i neodgovarajuća organiziranost tržišta ekoloških proizvoda te nedostatak odgovarajućih znanja i vještina, dok razvojni potencijal čine mladi educirani ljudi zainteresirani za ekološku proizvodnju kao i sve veći broj osviještenih potrošača ekoloških proizvoda.

Ključne riječi: organska proizvodnja, potencijal, razvoj

ABSTRACT

Organic agriculture is a farming system that tends to ethically acceptable, environmentally clean, socially equitable and economically justified agricultural production. Croatia belongs to the group of rare countries where organic agriculture is underdeveloped. The European Union legally regulated organic farming with Council Regulation (EEC) No 2092/91 of June 1991, but Croatia regulated it only in 2001 by Law on organic agriculture and food products (NN no. 12/01), and again in 2010 by adoption of the new law (NN no. 139/10). The European Commission recommended to the member states the maximum support for this form of agricultural production. According to MAFRD in 2009, the total area of organic agriculture accounted for 8.9% of orchards (1264 ha) where the most common are apples, pears, cherries, plums and

products obtained from them. One of the major limiting factor for the development of organic agriculture is the market that is not organized and the lack of appropriate knowledge and skills. The developing potential are the young educated people interested in organic production and the growing number of consumers aware of organic production.

Key words: organic production, potential, development

UVOD

Porast tržišta za ekološki proizvedenom hranom kao i porast poljoprivrednih površina pod ekološkim (organskim) uzgojem upućuju na ubrzan razvoj ekološke poljoprivrede u Europi i Svijetu, koja ne samo da daje vrijedan doprinos zaštiti okoliša nego osigurava razvoj ruralnih zajednica. Podaci pokazuju da se ekološkom poljoprivredom bavi 1,4 milijuna proizvođača u 154 zemlje svijeta (Willer i Kilcher, 2010).

Ekološka poljoprivreda je jedan od konstitutivnih elemenata koncepta održivosti, jer se zasniva na korištenju obnovljivih resursa i nekorištenju kemikalija u proizvodnji hrane, za razliku od konvencionalne poljoprivredne proizvodnje, čiji su štetni učinci danas poznati i dokazani.

Iako se o proizvodnji takozvane "zdrave hrane" svakodnevno piše i govori, Hrvatska ulazi u skupinu rijetkih europskih zemalja u kojima je ekološka poljoprivreda još uvijek slabo i nedovoljno razvijena. Prirodni resursi za razvoj ekološke poljoprivrede nedvojbeno postoje, no nažalost postoje i brojni ograničavajući čimbenici.

U Hrvatskoj je ekološka poljoprivreda zakonski regulirana tek 2001. godine kada je donesen prvi Zakon o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (NN br. 12/01) koji je bio u skladu sa regulativama EU i IFOAM-a (International Federation of Organic Agriculture Movements), dok je novi Zakon o ekološkoj poljoprivredi i označavanju ekoloških proizvoda (NN. br. 139/10) donijet 2010. godine.

Potražnja ekoloških proizvoda premašuje proizvodnju čak i u doba recesije, tako da zemlje Europske unije uvoze eko proizvode.

EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA-KONCEPTUALNI OKVIR

Ekološka poljoprivreda, poznatija pod nazivom organska poljoprivreda, proizvodi hranu bez upotrebe mineralnih gnojiva, genetski modificiranih (GM) organizama, pesticida i drugih kemijskih preparata. Ona dugoročno poboljšava kvalitetu tla i doprinosi povećanju biološke raznolikosti.

Prema definiciji IFOAM-a (2009) ekološka poljoprivreda (sinonimi: biološka, organska) je proces kojim se razvija održivi agroekosustav. Takvom je sustavu postojeća plodnost tla ključ uspješne proizvodnje, a temelji se na prirodnim sposobnostima biljaka, životinja i krajobraza, s ciljem optimiziranja kvalitete u svim aspektima poljoprivrede i zaštite okoliša. To je sustav poljoprivrednog gospodarenja koji teži etički prihvatljivoj, ekološki čistoj, socijalno pravednoj i gospodarski isplativoj poljoprivrednoj proizvodnji.

Prema tome, u središtu pozornosti ekološke poljoprivredne proizvodnje je skrb za očuvanje agroekološkog sustava. To se očituje izbjegavanjem uporabe agrokemikalija, skrbi za očuvanje trajne plodnosti tla te poticanjem biodiverziteta. Uredba Vijeća EZ-a br. 834/2007 objašnjava ekonomsku i ekološku važnost kao i značenje ekološke poljoprivrede za tržište Europske unije te daje smjernice pravnog okvira proizvodnje, prerade, distribucije i uvoza ekoloških poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda.

Cifrić (2003) navodi da kod ekološke poljoprivrede nije riječ samo o tehničkim aspektima nego i o antropološkom odnosu čovjeka prema Zemlji, dok Puđak i Bokan (2011) navode da se u ekološkoj poljoprivredi ogleda postmoderni svjetonazor i stil života.

Za razliku od ekološke, konvencionalna poljoprivreda u velikoj mjeri doprinosi emisiji stakleničkih plinova s udjelom od 14% ukupnih godišnjih emisija, s time da mineralna gnojiva doprinose s 38%, a stočarstvo s 31% (De Schutter, 2010). Svjetska zdravstvena organizacija (WHO-World Health Organization) procjenjuje da je barem 3 milijuna ljudi godišnje otrovano pesticidima, od čega više od 200.000 umre, uglavnom u siromašnim zemljama (Motik i Šimleša, 2007.).

Ekološka poljoprivreda je uvijek održiva, no Cifrić (2003) upozorava da nije svaka održiva poljoprivreda i ekološka, koja je samo jedna njezina varijanta.

Hrana iz konvencionalnog uzgoja ima i manju nutritivnu vrijednost od ekološki proizvedene, a pored toga sadrži i određenu količinu zaostalih kemijskih sredstava za koje se ne zna kako utječu na ljudsko zdravlje ili se o tome u javnoj sferi ne govori dovoljno (Puđak i Bokan, 2011).

RAZVOJ EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE U EUROPI I HRVATSKOJ

Ekološka poljoprivreda razvijala se tijekom 20. stoljeća paralelno u nekoliko europskih zemalja (Švicarska, Njemačka, Austrija, Velika Britanija, Francuska) i SAD-u po konceptu Steinerove biodinamike (1924), zatim po "Poljoprivrednom testamentu" Alberta Howarda (1940) te prema radovima J. I. Rodalea (Organic Farming and Gardening, 1942) i po knjizi Eve Balfour "Živa zemlja" (1943).

U svijetu su danas međunarodno prihvaćeni sustavi propisa i kontrole ekološke poljoprivrede detaljno usvojeni i razrađeni na temelju: i) standarda IFOAM-a (od 1980. godine); te ii) smjernicama Codexa Alimentarius-a (FAO/WHO, 1999).

Europska unija je zakonski regulirala ekološku poljoprivredu donošenjem propisa o ekološkoj poljoprivredi i proizvodnji hrane još 1991. godine (Uredba EU br. 2092/91).

Sredinom 1980-ih godina certificiranih površina pod ekološkom poljoprivredom u Europi je bilo tek nekih stotinjak tisuća hektara. Od 1990-ih godina kao rezultat donošenja Uredbe Europske komisije broj 2092/91, ekološka poljoprivreda počela se ubrzano razvijati gotovo u svim europskim državama, a posebno u državama članicama Europske unije (Aksijski plan, 2010.).

Prema FIBL/IFOAM (*The World of Organic Agriculture – Statistics&Emerging Trends 2009*) u 2007. godini ekološka poljoprivreda prakticirala se u 141 državi svijeta na ukupnoj površini od 32,2 milijuna hektara, što je predstavljalo 0,8% ukupnih poljoprivrednih površina u ispitivanim zemljama. Regionalno, najviše certificiranih površina pod ekološkom poljoprivredom zabilježeno je u Oceaniji (poglavito u Australiji) - 12,1 milijuna hektara (37,6 % svjetskih površina), a slijedile su je Europa sa 7,8 milijuna hektara (24,1%) i Latinska Amerika sa 6,4 milijun hektara (19,9 %). Prvih osam mjesta u svijetu u 2007. godini zauzimaju redom europske države: Lihtenštajn (29,7%), Austrija (13,4%), Švicarska (11%), Latvija (9,8%), Italija (9,1%), Češka (8,9%), Estonija (8,8%) i Švedska (8%).

Godine 2008. u EU se na ekološki način obrađuje preko osam milijuna hektara, što predstavlja više od četiri posto udjela u ukupnim poljoprivrednim površinama EU, pri čemu Italija, Španjolska i Njemačka zajedno imaju više od 40% ekoloških poljoprivrednih površina. Europsko tržište ekoloških proizvoda najveće je svjetsko tržište procijenjeno na 26 milijardi USD 2008 (Organic World-global organic farming statistic sand news).

Prema Grahovcu (2005) tri su razdoblja u razvoju ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj:

- i) razdoblje do 1991. godine koje smatramo počecima razvoja ekološke poljoprivrede koje je bilo vezano za entuzijaste;
- ii) razdoblje od 1991. do 2001. godine u kojem su se na tržištu pojavile specijalizirane prodavaonice "zdrave hrane" koje su pridonijele približavanju ekoloških proizvoda potrošačima te kada su osnovane brojne udruge što su aktivno sudjelovale u promicanju ekološke poljoprivrede putem seminara, tečajeva, sajмова i različitih izložbi.

Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu (HZPSS) osnovan je 1997. godine, a 2001. godine osnovan je Odjel za ekološku poljoprivrednu proizvodnju pri HZPSS-a Štefanić i sur. (2001) navode da se upravo u tom razdoblju u Hrvatskoj započelo stvarati tržište ekoloških proizvoda.

U tom razdoblju nadzor i certifikaciju rijetkih ekoloških poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u Hrvatskoj obavljala su inozemna ovlaštena tijela.

- iii) razdoblje od 2001. godine do 2012. godine obilježava stvaranje i razvoj institucionalnog i zakonodavnog okvira ekološke proizvodnje.

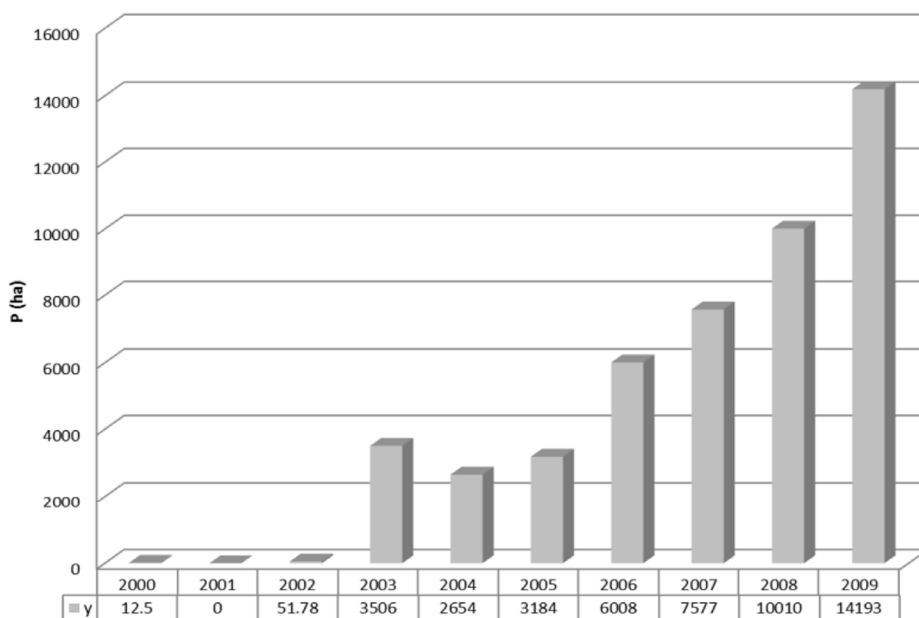
Prvim Zakonom o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda uređuje se ekološka proizvodnja poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, prerada u ekološkoj proizvodnji, trgovina ekološkim proizvodima, neprerađenim biljnim i životinjskim proizvodima te proizvodima koji su potpuno ili dijelom sastavljeni od takvih proizvoda, način označavanja u ekološkoj proizvodnji, obavljanje stručnog i inspeksijskog nadzora i druga pitanja važna za provođenje jedinstvenog sustava ekološke proizvodnje. Na temelju ovoga Zakona doneseno je više podzakonskih propisa koji detaljno uređuju ovo područje.

U razdoblju od 2002. do 2008. godine, došlo je do značajnog porasta površina pod ekološkom poljoprivredom (Slika 1). Službeni podaci o površinama pod ekološkom poljoprivredom vode se od 2002. godine nakon donošenja prvog Zakona o ekološkoj poljoprivredi.

U 2009. godini za provedbu postupka certifikacije ekoloških proizvoda u Hrvatskoj je bilo ovlašteno pet nadzornih stanica te tri pravne osobe.

U sklopu projekta COAST (Očuvanje i održivo korištenje biološke i krajobrazne raznolikosti na dalmatinskoj obali putem održivog razvitka obalnog područja) kojeg je financirao Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) tijekom 2009. godine objavljen je *Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Dalmaciji*.

Naredne godine (2010) Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja donijelo je *Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede i proizvodnje hrane u Hrvatskoj za razdoblje 2011. – 2016. godine*, u cilju poticanja bržeg razvoja ekološke poljoprivrede i proizvodnje hrane kojim se predviđa konstantan porast udjela površina pod ekološkom poljoprivredom do krajnjih 8% do 2016. godine. No i tih projiciranih 8% udjela Hrvatska će još uvijek

Slika1. Površine pod ekološkom proizvodnjom (ha) od 2000. do 2009. godine
(Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, 2009).

Figure 1. Areas under organic production (ha) from 2000. to 2009. (Source:
Ministry of Agriculture, Fisheries and Rural Development, 2009).

imati dvostruko manje udjela od Austrije koja je još 2008. godine imala 16% ekološki obrađenih površina (Akcijski plan, 2010.).

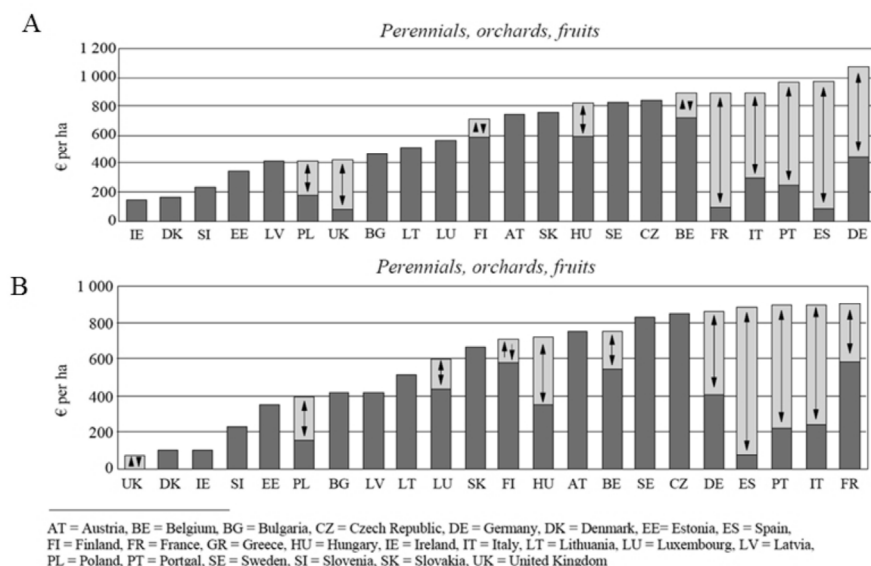
Možemo slobodno reći da će od 2012. godine nastupiti i četvrto razdoblje u razvoju ekološke poljoprivrede povezano sa skorim ulaskom Hrvatske u EU (očekivano 01.07.2013. godine) te kada će se i na pravnoj legislativi Zakon o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda (NN 139/10) morati u potpunosti uskladiti s Uredbom Komisije (EZ-a) br. 889/2008 od 5. rujna 2008. godine te Uredbom Vijeća (EZ-a) br. 834/2007 o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda.

POTPORE U EKOLOŠKOJ PROIZVODNJI

Jedan od ciljeva reforme zajedničke poljoprivredne politike EU (CAP) iz 2003. g. bila je promocija ekološke poljoprivrede koja stvara kvalitetni proizvod, a čija proizvodnja ne šteti okolišu. Europska komisija u *Europskom*

akcijskom planu za ekološku poljoprivredu i proizvodnju hrane preporučuje državama članicama maksimalnu potporu ekološkoj poljoprivredi kroz investicijske potpore, osobito kod deficitarnih proizvoda (voće i povrće), pomoći u distribuciji i marketingu, u savjetodavnim službama; kao i pružanje obuke i obrazovanja ekološkim proizvođačima.

Europa štiti ekološke proizvođače putem potpora ili financiranja postupaka certifikacije koji se razlikuju među državama članicama EU. Na slici 2. prikazani su poticaji u EU u prijelaznom razdoblju te poticaji koji proizvođači dobivaju za vrijeme održavanja višegodišnjih nasada (voćnjaka) u ekološkoj proizvodnji 2009. godine (Organic Farming Support Payments in the EU).

Slika 2. Poticaji u EU u prijelaznom razdoblju (A) i za vrijeme održavanja trajnih nasada –voćnjaka (B) u ekološkoj proizvodnji 2009. godine (Izvor: Organic Farming Support Payments in the EU).

Figure 2. Grants in the EU in the transitional period (A) and during maintenance of permanent crops - orchards (B) in organic production 2009. (Source: Organic Farming Support Payments in the EU).

Prema HZPSS-u jedinice lokalne i regionalne samouprave u Hrvatskoj stvorile su vlastiti sustav potpore ekološkoj poljoprivredi putem: i) dodjele županijskih novčanih potpora; ii) potpunog ili djelomičnog povrata troškova

stručnog nadzora i certifikacije (šesnaest županija); te iii) osiguranja prodaje eko-proizvoda na sajmovima (Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Dalmaciji, 2009).

Očiti nesrazmjer u regionalnom pristupu potporama ekološkoj poljoprivredi doveo je do neravnomjernog položaja eko-proizvođača u Hrvatskoj, što se u konačnici i tijekom 2008. godine očitovalo i u različitoj zastupljenosti ekološke proizvodnje po županijama (Petrović, 2009), što je u suprotnosti s načelima Europske unije.

U Dubrovačko-neretvanskoj županiji nije bilo registriranih ekoloških proizvođača do kraja 2007. godine, a u 2008. godini podjednako mali broj proizvođača zabilježen je u Dubrovačko-neretvanskoj i Krapinsko-zagorskoj županiji (Petrović, 2009).

Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja od 2008. godine u sklopu mjera potpora za ruralni razvoj sufinanciralo je troškove ekološke proizvodnje u visini od 50% za provedbu stručnog nadzora kao i troškove certifikacije (Petrović, 2009).

Uz biljnu proizvodnju potiče se i stočarska proizvodnja, ali je visina isplaćenih potpora u stočarstvu znatno manja u odnosu na biljnu proizvodnju (Šamota, 2009), kao što je i sama stočarska proizvodnja manje zastupljena nego ekološka biljna proizvodnja.

Država je poticala i rad ekoloških udruga i zadruga koje su organizirale eko-sajmove i druge manifestacije pomoću kojih se promovira ekološka proizvodnja (Šamota, 2009).

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja (MPRRR) u Upisniku ekoloških proizvođača 2005. godine bilo je ukupno 29 proizvođača, no u 2008. godini bilo je registrirano 582 proizvođača i prerađivača, što je u odnosu na 2005. godinu višestruki porast, pa Puđak i Bokan (2011) navode da se razdoblje od 2006-2008. godine može smatrati pozitivnom prekretnicom razvoja ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj.

Ipak, činjenica je da broj hrvatskih ekoloških proizvođača neprestano raste te da je u listopadu 2011. godine bilo registrirano ukupno 1470 ekoloških proizvođača čemu je zasigurno doprinijela poticajna poljoprivredna politika.

ZASTUPLJENOST VOĆARSTVA U STRUKTURI EKOLOŠKE PROIZVODNJE

Podatci o strukturi ekološke proizvodnje nisu javno dostupni, iako su evidentirani u zapisnicima nadzornih stanica i zasigurno bi bili od velike koristi domaćim proizvođačima pri planiranju proizvodnje (Petljak, 2011).

U svijetu i u Europi ekološka proizvodnja voća je sve traženija, a prema ITC-u (The International Trade Centre) svježe voće je na prvom mjestu prema važnosti u međunarodnoj trgovini.

Prema podacima MPRRR u 2009. godini strukturu površina u ekološkoj poljoprivredi izraženu u postocima činile su oranice s 68,8%, pašnjaci s 14,1%, voćnjaci s 8,9%, maslinici s 1,6%, vinogradi s 1,3%, ljekovito bilje s 2,0%, povrće s 0,5% te površine na ugaru s 3,0%. Površina voćnjaka je zastupljena sa svega 8,9% od ukupne površine pod ekološkom poljoprivredom, odnosno iznosi 1264 ha.

U strukturi dalmatinskog ekološkog poljoprivrednog zemljišta prevladavaju livade i pašnjaci (65% ili 385,4 ha), vinogradi (13% ili 81,6ha), maslinici (12% ili 73,7 ha), oranice i vrtovi (5% ili 30,9 ha), šume (5% ili 30,4 ha) te voćnjaci (2,6 ha) koji su zastupljeni samo u Zadarskoj županiji (Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Dalmaciji).

Prema podacima HZPSS-u u ekološkim voćnjacima najzastupljeniji su nasadi jabuka, krušaka, trešanja i šljiva, a na tržištu su zastupljeni plodovi jabuke i jabučnih prerađevina kao što su jabučni ocat, jabučni sok, pire, sušena jabuka i čips od jabuke, zatim plodovi kruške i sušene kruške tepke, svježe kupine i kupinovo vino, marmelade te voćni sokovi (Ševar, 2006).

Svaki voćar koji razmišlja o prijelazu na ekološku proizvodnju trebao bi ispuniti upitnik koji sadržava pitanja o stavu uzgajivača prema organskom uzgoju voća, tržišnoj poziciji organizacije, stručnoj kvalifikaciji uzgajivača, prethodnoj metodi proizvodnje, položaju područja za uzgoj voća, stanju tla na kojem se uzgaja voće, o rasponu sorata i iskustvu u recikliranju (Lind i sur., 2003). Ukoliko voćar odgovori na više od polovice pitanja pozitivno, on najvjerojatnije zadovoljava stručne i tržišne uvjete za prijelaz na ekološku proizvodnju.

OGRANIČENJA I MOGUĆNOSTI RAZVOJA EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE

Veliku prednost i potencijal za razvoj ekološkog voćarstva u Hrvatskoj čine ekološki proizvođači, mladi educirani ljudi, i sve veći broj osviještenih potrošača kojima je bitna kakvoća proizvoda. Stoga je cilj povećati udio površina pod ekološkom poljoprivredom, osobito u voćarstvu, čiji proizvodi su traženi na europskom tržištu. Ekološka poljoprivreda ima karakteristike koje bi mogle predstavljati višestruke prednosti u kontekstu današnje ekonomske situacije, ona je radno intenzivna, tj. zahtijeva mnogo više ljudskog rada nego konvencionalna ili integrirana poljoprivreda, kao i činjenica da prodaja

ekoloških proizvoda u današnjem stanju ekonomske recesije ne doživljava pad (Ivan, 2010.).

Ruralni prostori u Hrvatskoj podlijevali su deruralizaciji i deagrarizaciji te je struktura sela i seoske zajednice vrlo narušena. Stoga Puđak i Bokan (2011) smatraju da bi ekološka poljoprivreda možda mogla biti jedan od faktora očuvanja ruralnih zajednica i ruralne kulture i time potaknuti stvaranje nove stabilnosti društvenih i prirodnih sustava. Darnhofer (2005) smatra da prijelaz na ekološku proizvodnju može biti ne samo motiviran ekonomskim razlozima u smislu kratkoročnog uvećavanja profita već može biti i strategija za smanjivanje rizika, ponovno dobivanje kontrole nad resursima i povećanje kvalitete života i rada.

Ograničavajući čimbenici su dugogodišnji trend depopulacije i starenja sela kao i neadekvatna znanja o takvom vidu proizvodnje, Puđak i Bokan (2011) navode i nedostatak obrazovanja o održivom razvoju, ekološkoj etici kao i o dalekosežnosti ekoloških posljedica visoko industrijaliziranog stila života.

Među veće ograničavajuće čimbenike svakako spada i tržište koje nije organizirano i kontrolirano, čemu je posljedica loš plasman i zloupotreba naziva „eko” ili „bio” od strane trgovaca. Također zbog nedovoljnog znanja potrošači često zamjenjuju ekološke proizvode s tradicijskim. Stoga svaki proizvod dobiven ekološkom proizvodnjom nosi hrvatski znak „eko”. Ulaskom u EU na proizvodima proizvedenim u Hrvatskoj bit će obavezna upotreba EU eko-loga, s istaknutom lokacijom uzgoja, koji je u zemljama Unije obavezan od srpnja 2010. godine.

Puđak i Bokan (2011) navode i problem nepostojanja institucionalne suradnje između pojedinih ministarstava te unatoč postojanju brojnih nacionalnih razvojnih strategija, programa i akcijskih planova nastaju problemi pri njihovoj realizaciji prvenstveno zbog neusklađenosti zakonskih propisa, centraliziranosti odlučivanja i financijske moći, kao i nesrazmjernog regionalnog pristupa potporama u ekološkoj poljoprivredi.

Daljnje slabosti koje su navedene u SWOT analizi Akcijskog plana razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj su i visoki troškovi ekološke proizvodnje uz upitnu profitabilnost, postojanje “kulture” neplaćanja među gospodarskim subjektima u Hrvatskoj, nedostupnost kapitala za ulaganje kao i već spomenuta neorganiziranost tržišta.

ZAKLJUČNO RAZMATRANJE

Poticanje poljoprivrednih gospodarstava na implementaciju ekološke poljoprivrede utjecalo bi na revitalizaciju ruralnih područja i posljedično na

očuvanje lokalnog kulturnog identiteta. Ekološka poljoprivreda ekonomski je održiva ako se uzmu u obzir činjenice da je europsko, ali i svjetsko tržište nezasićeno ekološkim proizvodima, kao i da stalno rastu zahtjevi za organskom hranom, osobito ekološkim voćem i njegovim prerađevinama.

No potrebno je imati na umu da prelazak s konvencionalne ili integrirane proizvodnje na ekološku nije niti lagan niti jednostavan te iziskuje posjedovanje odgovarajućih znanja i vještina.

LITERATURA

AKCIJSKI PLAN RAZVOJA EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE U DALMACIJI (2009). UNDP-GEF projekt COAST-Očuvanje i održivo korištenje biološke i krajobrazne raznolikosti na dalmatinskoj obali putem održivog razvitka obalnog područja, Split.

AKCIJSKI PLAN RAZVOJA EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE U REPUBLICI HRVATSKOJ 2011.-2016. godine (2010). U sklopu programa "Poticanje gospodarstva i zapošljavanja u prehrambenom sektoru". Ministarstvo za gospodarsku suradnju i razvoj SR Njemačke i Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja Republike Hrvatske.

CIFRIĆ, I. (2003). Značaj iskustva seljačke poljoprivrede za ekološku poljoprivredu. Sociologija i prostor. 41(1/2):5-27.

COUNCIL REGULATION (EEC) No 2092/91 of 24 June 1991 on organic production of agricultural products and indications referring thereto on agricultural products and foodstuffs. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/consleg/1991/R/01991R2092-20070101-en.pdf>. Pristupljeno 15.06.2011.

COUNCIL REGULATION (EC) No 834/2007 of 28 June 2007. Official Journal of the European Union 189:1 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:189:0001:0023:EN:PDF> Pristupljeno 15.06.2011.

COMMISSION REGULATION (EC) No 889/2008 of 5 September 2008 laying down detailed rules for the implementation of Council Regulation (EC) No 834/2007 on organic production and labelling of organic products with regard to organic production, labelling and control. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2008R0889:20100701:EN:PDF> Pristupljeno 15.06.2011.

- DARNHOFER, I. (2005). Organic farming and rural development: Some evidence from Austria. *Sociologia Ruralis*. 45(4):308-323.
- DE SCHUTTER, O. (2010). Agroecology out performs large -scale industrial farming for global food security. http://www.srfood.org/images/stories/pdf/press_releases/20100622_press_release_agroecology_en.pdf. Pristupljeno 16. lipnja 2011.
- EUROPEAN ACTION PLAN FOR ORGANIC FOOD AND FARMING. SEC (2004) 739. Communication from the commission to the council and the european parliament - commission of the european communities. http://www.orgap.org/internal/orgapet/annexes/annex_A1-1.pdf. Pristupljeno 17.06.2011.
- FAO/WHO (1999). Codex Alimentarius guidelines on Production, Processing, Labelling and Marketing of Organically-Produced Foods. GL 32 - 1999, Rev. 1 - 2001.
- GRAHOVAC, P. (2005). Ekonomika poljoprivrede. Golden marketing-Tehnička knjiga. Zagreb.
- IFOAM (2010). Organic Agriculture – The Affordable Pathway to Tackling Hunger. (http://www.ifoam.org/press/press/2008/20101012_Launch_of_Food_Security_Campaign_WFS_Rome.php). Pristupljeno 20. lipnja 2011.
- IFOAM (2009). Definition of Organic Agriculture http://www.ifoam.org/growing_organic/definitions/doi/index.html. Pristupljeno 20. lipnja 2011.
- IFOAM (2008). Global Organic Farming: Continued Growth – IFOAM, FiBL and SÖL present new facts and figures about the organic sector at BioFach 2008. (http://www.ifoam.org/press/press/2008/20080221_statistic.php) Pristupljeno 20. lipnja 2011.
- INTERNATIONAL TRADE CENTRE (ITC). Organic link. <http://legacy.intracen.org/dbms/organics/> Pristupljeno 17.06.2011.
- IVAN, T. (2010). Tržište koje raste: ekološka proizvodnja. *Geo (podlist Financijski vodič)*, Studeni, 2010.
- LIND, K., LAFER, G., SCHLOFFER, K., INNERHOFER G., MEISTER, H. (2003). Organic fruit growing. CABI Publishing, Oxon, UK.

- MOTIK, B., ŠIMLEŠA, D. (2007). Zeleni alati za održivu revoluciju. Što čitaš, ZMAG, Zagreb.
- ORGANIC WORLD-GLOBAL ORGANIC FARMING STATISTICS AND NEWS. <http://www.organic-world.net>. Pristupljeno 20. lipnja 2011.
- PETLJAK, K. (2011). Pregled razvoja i obilježja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj. *Ekonomski vjesnik*. 2: 382-395
- PETROVIĆ, T. (2009). Statistika po županijama za 2008_010509, .ppt prezentacija.
- PETROVIĆ, T. (2009). Okrugli stol o ekološkoj poljoprivredi u Republici Hrvatskoj, prezentacija održana 8. lipnja 2009. godine u Zagrebu.
- PUĐAK, J., BOKAN, N. (2011). Ekološka poljoprivreda – indikator društvenih vrednota. *Sociologija i prostor*. 2:137-163.
- SCHWARTZ G., NIEBERG H., SANDERS J. (2010). Organic Farming Support Payments in the EU. J. H. Thünnen Institut, Germany.
- ŠAMOTA, D. (2009). Prezentacija Stanje ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj.
- ŠEVAR, M. (2006). Ekološka proizvodnja, interni materijali Hrvatskog zavoda za poljoprivrednu savjetodavnu službu, materijali dobiveni za vrijeme intervjua provedenog 14. svibnja 2009. godine.
- ŠTEFANIĆ, I., ŠTEFANIĆ, E., HAAS, R. (2001). What the consumer really wants: organic food market in Croatia. *Die Boden kultur*. 52 (4): 243–248.
- WILLER, H., KILCHER, L. (2010). The World of Organic Agriculture – Statistics and Emerging Trends 2010. IFOAM, Bonn; FiBL, Frick; ITC, Genf. <http://www.organic-world.net/yearbook-2010.html>. Pristupljeno 16. lipnja 2011.
- ZAKON O EKOLOŠKOJ PROIZVODNJI POLJOPRIVREDNIH I PREHRAMBENIH PROIZVODA, Narodne novine br. 12/01.
- ZAKON O EKOLOŠKOJ PROIZVODNJI I OZNAČAVANJU EKOLOŠKIH PROIZVODA, Narodne novine br. 139/10.

Adresa autora - Authors' addressess:

Kristina Batelja Lodeta,
Zlatko Čmelik
Sveučilište u Zagrebu,
Agronomski fakultet,
Svetošimunska cesta 25, 10000 Zagreb, Hrvatska
e-mail: kbatelja@agr.hr

Josip Gugić
Veleučilište Marko Marulić
Petra Krešimira IV. 30, 22300 Knin,
Hrvatska